

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย สภาพ ปัญหา และการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวกับ แบบการวิจัย และขั้นตอนการดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แบบการวิจัย

การวิจัยสภาพ ปัญหา และการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ควบคู่กับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วยขั้นการศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ ขั้นการวางแผนทางการพัฒนาและตรวจสอบยืนยันแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และขั้นการประชุมเพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 การศึกษาเอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูลปริมาณและคุณภาพ

3.1.1.1 ทบทวนเอกสารและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

3.1.1.2 กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยใช้ทฤษฎีระบบ

3.1.1.3 จัดทำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ

3.1.1.4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาตามกรอบแนวคิด

3.1.2 การจัดทำร่างแนวทางการพัฒนา

3.1.2.1 ประมวลผลข้อมูลจากการวิเคราะห์ที่ได้จากแบบสอบถามและการประชุมกลุ่มเพื่อร่างเป็นแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามกรอบแนวคิดที่กำหนด

3.1.2.2 จัดสร้างแนวทางการพัฒนาการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อการยืนยัน

3.1.3 การประชุมเพื่อศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

ประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอผลและแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อยืนยันข้อค้นพบและศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แบบแผนที่กำหนดไว้ในการทำวิจัยทั้ง 3 ส่วนสามารถแยกย่อยเป็น 8 ขั้นตอน โดยในส่วนที่หนึ่ง ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1-6 ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 7 และส่วนที่ 3 ประกอบด้วยขั้นที่ 8 (ดูแผนภูมิที่ 3.1) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การทบทวนเอกสารและสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รายงานการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษา ตลอดจนตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขั้นที่ 2 การกำหนดกรอบการวิจัย

กำหนดกรอบการวิจัยเพื่อใช้ในการศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยใช้แนวคิดทฤษฎีระบบ ซึ่งประกอบด้วย

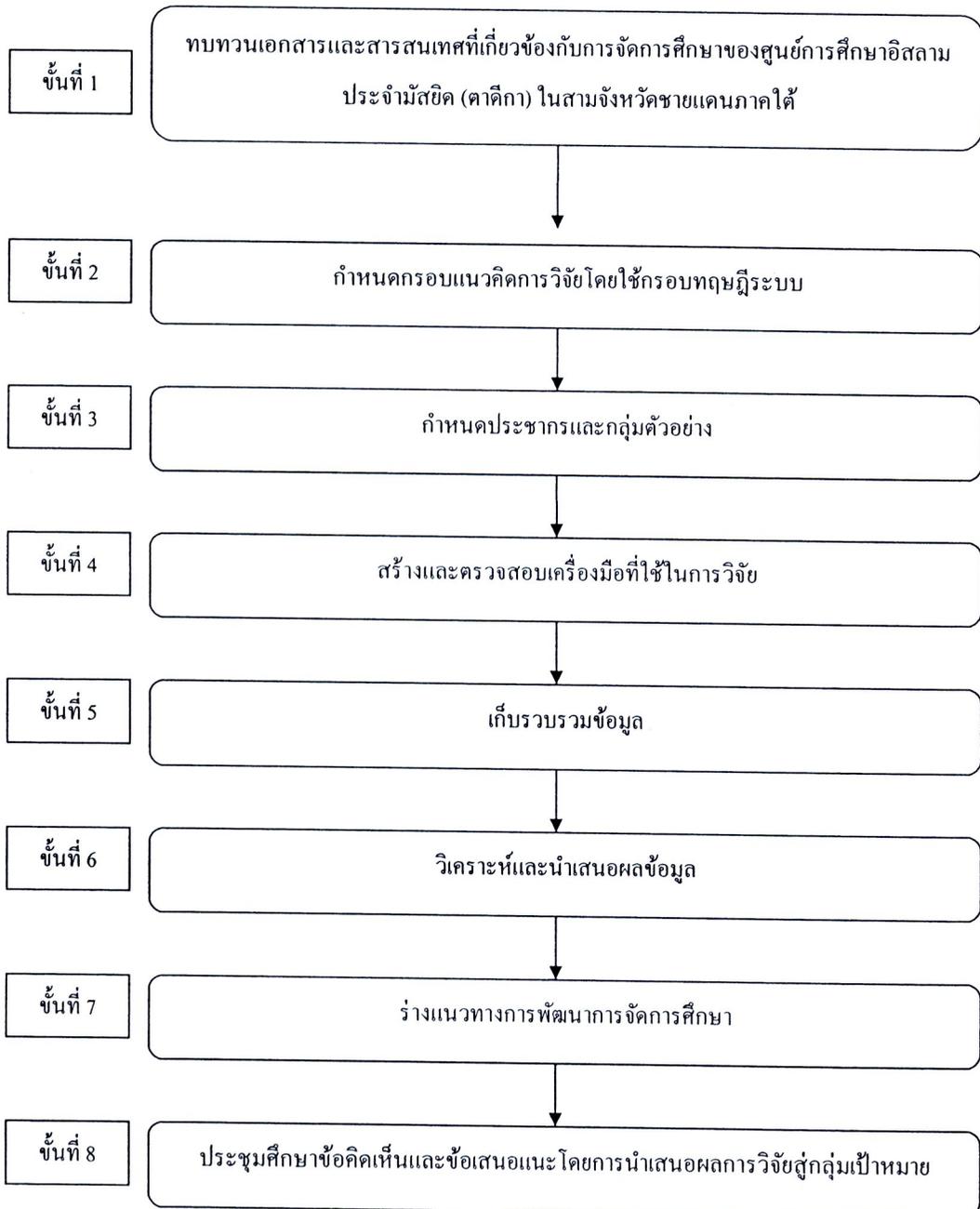
1. สภาพแวดล้อมภายนอก คือสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมด้านสังคมเศรษฐกิจ

2. ปัจจัยนำเข้า คือสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับผู้สอน ผู้เรียนงบประมาณ อาคารสถานที่ และหลักสูตร

3. กระบวนการจัดการศึกษา คือสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการศึกษาในด้านต่างๆแบ่งเป็นระบบย่อยเป้าหมายองค์กร ระบบย่อยทางเทคโนโลยี ระบบย่อยทางจิตวิทยา ระบบย่อยโครงสร้างองค์กร และระบบย่อยการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยเรื่อง การกำหนดจุดมุ่งหมาย การวางแผน การจัดการทรัพยากร การจัดองค์กร การดำเนินงาน และการควบคุมงาน

4. ผลผลิต คือผลผลิตทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต่อ และความพึงพอใจในค่าตอบแทน ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สถานภาพทางสังคม กระบวนการจัดการศึกษา และระบบสาธารณสุขโลก

แผนภูมิที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ประชากร

การวิจัยนี้ใช้หน่วยศึกษา (Study Unit) คือ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จดทะเบียนตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จำนวน 1,826 แห่ง สามารถจำแนกได้ดังนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรครูผู้สอนที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม

จังหวัด	ประชากร	
	จำนวนศูนย์ฯ	จำนวนครู
ปัตตานี		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	449	1,327
เขตพื้นที่การศึกษา 2	229	674
เขตพื้นที่การศึกษา 3	138	589
ยะลา		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	242	1,525
เขตพื้นที่การศึกษา 2	131	442
เขตพื้นที่การศึกษา 3	41	234
นราธิวาส		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	272	872
เขตพื้นที่การศึกษา 2	178	719
เขตพื้นที่การศึกษา 3	146	767
รวม	1,826	7,149

2) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยนี้ ประกอบด้วยครูผู้สอน การเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณและกลุ่มที่เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

กลุ่มที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม จะใช้ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งได้จดทะเบียนตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จำนวน 1,826 แห่ง เป็นหน่วยศึกษา (Study Unit) โดยเลือกกลุ่มศูนย์การศึกษาดังกล่าวนี้ 20% ของหน่วยศึกษาทั้งหมด ได้จำนวนศูนย์ฯ เท่ากับ 365 ศูนย์ฯ เพื่อเป็นตัวแทน จากนั้น ได้ทำการสุ่มครูผู้สอน จากศูนย์ฯ ๆ ละ 3 คน จำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัด รวมเป็น 1,095 คน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 3.2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างครูผู้สอนที่ใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม

จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวนศูนย์	จำนวนครู
ปัตตานี		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	90	270
เขตพื้นที่การศึกษา 2	46	138
เขตพื้นที่การศึกษา 3	27	81
ยะลา		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	49	147
เขตพื้นที่การศึกษา 2	26	78
เขตพื้นที่การศึกษา 3	9	27
นราธิวาส		
เขตพื้นที่การศึกษา 1	54	162
เขตพื้นที่การศึกษา 2	35	105
เขตพื้นที่การศึกษา 3	29	87
รวม	365	1,095

กลุ่มที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มและสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

สำหรับการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง โดยการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงจากตัวแทนกลุ่มจังหวัดๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน และกลุ่มตัวแทนผู้บริหารศูนย์ฯ โดยการคัดเลือกด้วยวิธีการเจาะจงจากตัวแทนกลุ่มจังหวัดๆ ละ 3 คน รวมจำนวน 9 คน ส่วนการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล จะสัมภาษณ์ตัวแทนจากหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาของแต่ละจังหวัดๆ ละ 1 คน รวมเป็น 3 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 12 จำนวน 1 คน รายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้ในการสัมภาษณ์สรุปดังตารางที่ 3.3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.3 จำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

จังหวัด	การสัมภาษณ์ กลุ่มผู้แทน ผู้ปกครอง	การสัมภาษณ์ กลุ่มผู้แทนผู้บริหาร	หัวหน้ากลุ่ม ส่งเสริมฯ	ผู้ทรงคุณวุฒิจาก เขตตรวจฯ
ปัตตานี	3	3	1	
ยะลา	3	3	1	1
นราธิวาส	3	3	1	
รวม	9	9	3	1

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเชิงตรวจสอบยืนยันโดยการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดซึ่งได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประชุมศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาในศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนประจำเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 9 คน ตัวแทนผู้บริหารศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด จังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 9 คน ตัวแทนครูจังหวัดละ 3 คน รวมเป็น 9 คน ตัวแทนตัวแทนจากสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 12 จำนวน 1 คน และนักวิชาการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดจำนวน 5 คน ดังปรากฏในรายละเอียดตามตารางที่ 3.4 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3.4 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประชุมศึกษาข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ตัวแทน	ปัตตานี	นราธิวาส	ยะลา	รวม
1. หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษาเอกชนประจำเขตพื้นที่การศึกษา	3	3	3	9
2. ตัวแทนผู้บริหารศูนย์ฯ	3	3	3	9
3. ตัวแทนครูสอน	3	3	3	9
4. ตัวแทนจากสำนักผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการที่ 12				1
5. นักวิชาการ				5
รวม				33

ขั้นที่ 4 การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด(ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยแบบสอบถามและแนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งมีรายละเอียดในการสร้างและการตรวจสอบความตรงและความเที่ยงดังนี้

1) แบบสอบถาม

การสร้างแบบสอบถามได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1.1) ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จากเอกสาร สารสนเทศ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กำหนดเป็นกรอบ

เนื้อหาโดยอิงทฤษฎีระบบเพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และปัจจัยนำออก

2.2) ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.3) กำหนดขอบเขตของข้อคำถามตามกรอบเนื้อหาที่กำหนด เป็นแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิดที่กำหนด ตอนที่ 2 เป็นสภาพและปัญหาในการจัดการศึกษาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และปัจจัยนำออก ตอนที่ 3 เป็นความต้องการในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

2.4) ประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 6 คนเพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสอบถาม ตลอดจนความถูกต้องในการใช้ภาษา เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

2.5) นำแบบสอบถามที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิในข้อ 2.4 เสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต ดร.อะห์มัด ยี่สุนทร และอาจารย์สุวรรณี หลังปุเต๊ะ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไข

2.6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิไปทำการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540:117) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามตั้งแต่ .8 ขึ้นไป จำนวน 26 ข้อ และค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับและน้อยกว่า .6 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง จำนวน 4 ข้อ คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไข

2.7) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูผู้สอน ณ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 50 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) สำหรับข้อคำถามที่อยู่ในรูปของมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) พบว่า ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ .803

2.8) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป (ดูแบบสอบถามในภาคผนวก)

2. แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์กลุ่ม

ในการสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนผู้บริหาร หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมฯ และผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักบริหารยุทธศาสตร์และบูรณาการการศึกษาที่ 12 ได้ใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบที่ครอบคลุมประเด็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1) สภาพ ปัญหา และความต้องการด้านสภาพแวดล้อม ซึ่งได้ใช้แนวคำถามที่เกี่ยวข้อง คือสภาพสังคมที่ตั้งของตาติกา อาชีพหลักของคนในชุมชนที่ตาติกาตั้งอยู่ ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมใดบ้างที่ก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการศึกษาของตาติกา และแนวทางในการแก้ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาของตาติกา

2) ปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้ใช้แนวคำถามที่เกี่ยวข้อง คือ จำนวนของผู้เรียนและผู้สอนมากน้อยหรือเหมาะสมเพียงใด จำนวนเงินงบประมาณที่ใช้ในการจัดการศึกษาในแต่ละปีได้มาจากแหล่งใด เพียงพอหรือไม่ และใช้ไปในการใดบ้าง อาคารสถานที่มีเพียงพอหรือไม่ ตาติกาใช้หลักสูตรใดในการจัดการเรียนการสอน (หลักสูตรชมรมพืธอิน (ปุตตากอ)) หลักสูตรอิสลามศึกษาพืธอินประจำมัสยิด พ.ศ. 2548 หลักสูตรสมาคมครูสัมพันธ์ เป็นต้น) ปัญหาอุปสรรคที่เกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้า (ผู้เรียน ผู้สอน หลักสูตร งบประมาณ อาคารสถานที่ ฯลฯ) มีอะไรบ้าง และแนวทางที่ใช้ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับด้านปัจจัยนำเข้า

3) กระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งได้ใช้แนวคำถามที่เกี่ยวข้อง คือ เป้าหมาย ได้แก่ เจตนารมณ์ (ปรัชญา) ของตาติกาคืออะไร มีการกำหนดชัดเจนหรือไม่อย่างไร ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดปรัชญาของตาติกาหรือไม่อย่างไร ตาติกาได้กำหนดปรัชญาในการจัดการศึกษาอย่างไรบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคในการกำหนดเป้าหมายของตาติกาหรือไม่อย่างไร เทคโนโลยีได้แก่ ตาติกาใช้วิธีการสอนแบบใดบ้าง (เช่น บรรยาย ท่องจำ ศึกษาด้วยตนเอง ปฏิบัติจริง เป็นต้น) มีการประเมินผลการเรียนหรือไม่ อย่างไร? ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอนหรือไม่ อย่างไร จัดสอนความรู้อะไรบ้างให้แก่ผู้เรียน และมีปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขอย่างไรบ้าง จิตวิทยา ได้แก่ ลักษณะหรือพฤติกรรมของผู้เรียนและผู้สอน (เช่นในเรื่องบุคลิกภาพ ทักษะ การรับรู้ แรงจูงใจ กระบวนการกลุ่ม ภาวะผู้นำ การสื่อสาร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล) เป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร โครงสร้างองค์กร ได้แก่ ตาติกามีโครงสร้าง

การบริหารอย่างไร โครงสร้างที่ใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร มีปัญหาอุปสรรคและวิธีการแก้ไขอย่างไรบ้าง การจัดการ ได้แก่ 1) ตาดีกามีการกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง เปิดโอกาสให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือไม่ และการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายบรรลุผลมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างไร 2) ตาดีกามีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาหรือไม่ อย่างไร เปิดให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในการจัดการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร 3) ตาดีกามีการวางแผนการใช้งบประมาณหรือไม่อย่างไร มีปัญหาในการจัดการทรัพยากรไม่อย่างไร และมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร 4) ตาดีกามีวิธีการดำเนินงานอย่างไร การตัดสินใจสั่งการอย่างไร มีการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกหรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอะไรบ้าง และมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร และ 5) ตาดีกามีการควบคุมการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างไร มีการควบคุมการใช้งบประมาณอย่างไร มีการประเมินผลการปฏิบัติงานหรือไม่ ปัญหาอุปสรรคในการควบคุมการปฏิบัติงานมีอะไร และมีแนวทางการแก้ปัญหาอย่างไร

4) ปัจจัยนำออก ซึ่งได้ใช้แนวคำถามที่เกี่ยวข้องคือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากตาดีกาทำอะไร (เช่น ศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ ฯลฯ) และความพึงพอใจที่มีต่อคำตอบแทนที่ได้รับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน สถานภาพทางสังคมของผู้สอน กระบวนการจัดการศึกษา ระบบสาธารณูปโภค (เช่น ไฟฟ้า, ประปา, อาคารเรียน)

ขั้นที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นแรก การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และปัจจัยนำออก (ผลผลิตทางการศึกษา) ได้ใช้นักวิจัยผู้ช่วยจำนวน 25 คน โดยได้จัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการจัดเก็บพร้อมกับวิธีการเก็บรวบรวมก่อนที่จะออกไปเก็บข้อมูลจริงด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ จำนวน 1,095 ชุด ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน เดือนพฤษภาคม-กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ได้ข้อมูลกลับมาจำนวน 1,095 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยจำแนกเป็นจังหวัดปัตตานี จำนวน 489 ชุด คิดเป็นร้อยละ 44.7 จังหวัดยะลาจำนวน 252 ชุด คิดเป็นร้อยละ 23.0 และจังหวัดนราธิวาสจำนวน 354 ชุด คิดเป็นร้อยละ 32.3

ขั้นที่สอง เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์
กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนผู้บริหาร กลุ่มหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมฯ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจาก
เขตตรวจฯ ในวันที่ 28 กรกฎาคม 2554 ณ อาคารวิทยาลัยอิสลามนานาชาติ วิทยาลัยอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพมี
วิธีการดำเนินการดังนี้

1) การวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ได้ใช้โปรแกรม
สำเร็จรูปในคำนวณผลทางสถิติในการหาค่าสถิติการบรรยาย คือ จำนวนกับร้อยละ และค่าเฉลี่ยกับ
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เสนอเป็นตารางประกอบความเรียงเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาของศูนย์
การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า การจัดการศึกษา ผลผลิต
ทางการศึกษา และสภาพ ปัญหา และความต้องการ ในการจัดการศึกษา

เกณฑ์การให้คะแนนเพื่อการแปลความมีดังนี้

1.1) ระดับความเห็นที่มีต่อการกำหนดปรัชญาการจัดการศึกษาของศูนย์
การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในด้านต่างๆ (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

- 1.00-1.49 หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
- 1.50-2.49 หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย
- 2.50-3.49 หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
- 3.50-4.49 หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก
- 4.50-5.00 หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2) ระดับทัศนคติ (จิตวิทยา) ที่มีต่อการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษา
อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) (ชานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

- 1.00-1.49 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับที่ไม่ดีมาก
- 1.50-2.49 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับที่ไม่ดี
- 2.50-3.49 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับที่ปานกลาง
- 3.50-4.49 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับที่ดี
- 4.50-5.00 หมายถึง มีทัศนคติอยู่ในระดับที่ดีมาก

1.3) ข้อคำถามปลายเปิดใช้ทั้งวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการหาค่าความถี่นำเสนอเป็นตารางพรรณนาความ

2) การวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์และการนำเสนอผลข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการประชุมกลุ่ม ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอเป็นรูปแบบบรรยาย ซึ่งได้จากการสรุปบทสัมภาษณ์กลุ่มผู้แทนผู้ปกครอง กลุ่มผู้แทนผู้บริหาร กลุ่มหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมฯ และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิจากเขตตรวจฯ โดยสรุปเนื้อหาสาระที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในด้าน สภาพปัญหา และความต้องการ โดยยึดกรอบทฤษฎีระบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายนอก ปัจจัยนำเข้า กระบวนการจัดการศึกษา และผลผลิตทางการศึกษา

ขั้นที่ 7 ร่างแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษา

ร่างแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้ใช้วิธีการสังเคราะห์ผลที่ได้จากข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เสนอผลเป็นร่างแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จากนั้นได้จัดส่งร่างแนวทางดังกล่าวไปยังผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวก) เพื่อพิจารณาว่าข้อเสนอแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ขั้นที่ 8 การนำเสนอผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

การนำเสนอผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นตัวแทนศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ตัวแทนจากฝ่ายการศึกษาในเขตพื้นที่ และนักวิชาการ ในรูปแบบการประชุม นำเสนอผลการวิจัยและรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงผลการวิจัยก่อนที่จะจัดพิมพ์รายงานฉบับสมบูรณ์เผยแพร่ต่อไป จัดวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2554 ณ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวน 33 คน โดยในการจัดประชุมจะเป็นการนำเสนอข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัย และการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เพื่อนำไปแก้ไขและปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น